
IMAGINARI

INVENTARI D'ICONES, CARCASSES
I FIGURES FESTIVES DE CAMPOS

Aquest inventari recull totes aquelles icones, carcasses i figures que, en els dies més assenyalats de l'any, surten al carrer, participen de la festa i alimenten el món de l'IMAGINARI amb formes fantàstiques com són els gegants, els caparrots, les bèsties, els dimonis o els cossiers.

Tota aquesta imatgeria festiva respon a un patrimoni cultural i una ritualitat pròpia de les festes del mediterrani. Nombroses referències documentals ja relaten esdeveniments a l'Edat Mitjana, com ara entrades reials o celebracions religioses, com el Corpus Christi, amb una notable presència d'aquests entremesos festius.

Poc sabem, si al segle XIV, a Campos existia cap mostra d'aquest imaginari, ja que tot l'inventari d'aquesta exposició data a partir de la segona meitat del segle XX, el gran gruix concretament a partir dels anys 2000. No debades, avui en dia no entendríem les nostres festes majors sense aquesta imatgeria i per tant, vet aquí l'imaginari col·lectiu campaner.

Al nostre poble, aquest imaginari festiu és un àmbit de gran participació ciutadana que ha despertat diferents grups, colles, col·lectius, esbarts i associacions, que s'encarreguen de cuidar, portar i donar vida a cada element. Per això, aquesta exposició vol ser un homenatge a tots els campaners que en un moment de la seva vida han format part de l'IMAGINARI DE CAMPOS.

FONTS

Abrinas Vidal, Coloma (1984). **Cocina Selecta Mallorca**. Campos: Impremta Roig.

Adrover Castellà, Joan (2014). **Una vivència de Pinyol Vermell**. Campos: Agrupació Campanera de Pinyol Vermell.

Janer Manila, Gabriel (1999). **Les festes llunyanes**. Palma: La Foradada.

Jassó Garau, Vicenç; Torrent Vallori, Catalina. (1999). **Fantasia, realitat, il·lusió. El sorprenent encís educatiu de les rondalles mallorquines**. Palma: Editorial Moll.

Lladó, Joana; Mas, Andreu (2004). **Foc, fum i renou**. Campos: Ajuntament de Campos. Impremta Adrover.

Mulet, Antonio (1969). **Obra de barro mallorquina**. Panorama balear, 87. Palma: Impremta Mossèn Alcover.

Noguera Ferrando, Aina (2018). **LLET or blanc campaner**. Campos: Ajuntament de Campos. Impremta Adrover.

Reus Mas, Gabriel (2006). **Campos, pinzellades històriques**. Campos: Ajuntament de Campos. Impremta Adrover.

Riera Ballester, Francisca (2003). **En Freu, sa bèstia de ses Covetes**. Campos: Ajuntament de Campos. Impremta Adrover.

Rigo Vicens, Miquela (2008). **Dones de call vermell**. Campos: Associació de Dones Campaneres. Impremta Adrover.

Societat i Costums (2006). **Madò Coloma i Es trinxeter, gegants de Campos**. Campos: Societat i Costums. Roig, impressors i editors.

Talladas Vanrell, Francesc (1994). **Història de Campos**. Campos: Edicions Roig i Monserrat.

Tomàs Ramis, Pau (2011). **Els gegants de Mallorca**. Pollença: El Gall editor

Memòria 2002. Centre Cultural de Campos

Programa 1962-2019. Festes de la Mare de Déu d'agost

Diari Campos www.diaricampos.com
[Consulta: octubre 2019].

Diccionari Català-Valencià-Balear www.dcvb.iec.cat
[Consulta: octubre 2019].

Federació de Dimonis, Diables i Bèsties de Foc de les Illes Balears
www.fdbib.com
[Consulta: octubre 2019].

Gayà Duran, Elisabet. Cossiers, a l'Enciclopèdia de les arts escèniques. www.institutdelteatre.cat/publicacions
[Consulta: octubre 2019].

Imatgeria festiva a La meua Barcelona -Ajuntament de Barcelona-
www.lameua.barcelona.cat/culturapopular
[Consulta: octubre 2019].

Damià Mulet Vanrell, Campos. Font Oral.

Guillem Ginard Sala, Campos. Font Oral.

Guillem Vanrell Lladó, Campos. Font Oral.

Joan Adrover Castellà, Campos. Font Oral.

Maria Mascaró Pons, Campos. Font Oral.

ORGANITZA

Àrea de Cultura | Ajuntament de Campos

• Associació Campanera de Pinyol Vermell
• Associació Societat i Costums Caparrots de Campos
• Colla Geganter de Campos
• Esbart de Dimonis del Centre Cultural Esquitxafoç
• Arxiu Municipal de Campos
• Biblioteca Municipal de Campos

bestiari

Generalment, aquestes figures tenen una fesomia fantàstica pròpia de l'imaginari col·lectiu, que tenen a veure amb la identitat del territori a què pertanyen. El 24 de novembre és el Dia Europeu del Bestiari Festiu. Les bèsties de Campos són en Freu, n'Espireta i els óssos.

Donam el nom de bestiari al conjunt de figures que representen animals reals o fantàstics que també tenen el seu origen en el teatre medieval de les processons de Corpus Christi, formant part d'escenes de la història sagrada o vides de sants. Aquestes carcasses, que van anar evolucionant i adquirint identitat pròpia als cercaviles i seguicis, es classifiquen en dues tipologies: les bèsties que representen animals reals i les que representen animals de tipus mitològic o fantàstic. També cal ressenyar el bestiari de foc, aquelles formes zoomòrfiques que fan ús de pirotècnia.

A Mallorca, són d'antany les figures que representen des del segle XV els populars "cavallets" a Pollença, Felanitx, Lluçmajor, Artà i a Ciutat, tot i que no és fins als darrers anys 90 quan es creen les bèsties de foc com el Grif de Sa Pobla i el Corb de Sant Nofre a Sant Joan (1998). Als anys 2000 els seguirien na Marranxa d'Alaró (2001) i en Freu de Campos (2003). Generalment, aquestes figures també tenen una fesomia fantàstica pròpia de l'imaginari col·lectiu, que tenen a veure amb la identitat del territori a què pertanyen. El 24 de novembre és el Dia Europeu del Bestiari Festiu. Les bèsties de Campos són en Freu, n'Espireta i els óssos.

En Freu

La figura representa la llegendària bèstia de Ses Covetes. D'inspiració marina, fusiona en un sol cos una mescla de peixos: cap de morena, cos de cap roig, aletes d'aranya i cova de tintorera. Presenta tons taronges, vermells i verds. Originalment, com resa la rondalla, va sortir de la platja des Freu per poder participar al correfoc de les festes de la Mare de Déu d'agost i, per acompanyar-lo, posteriorment es crearen els dimonis de l'Esquitxafoc que representen la pròpia evolució de la bèstia:

Això era i no era, bon viatge faça sa cadenera, un amut per tu i per jo una barcella. Devora la vila de Campos, a sa banda de llebeig, mar endins de sa platja des Freu, sa gent conta haver-hi vist una bèstia rara de la mar. Conten que té unes dents primes com agulles i uns ulls badats que espanten els més valents, i diuen els que l'han vista que és més grossa que dos llaüts plegats. Conten idò, que surt sa bèstia de dins un freu des fons marí els dies de mala mar.

"En Freu, sa bèstia de Ses Covetes" de Francisca Riera Ballester

FITXA TÈCNICA

material: Carcassa de **fibra de vidre, ferro i alumini amb 16 punts de foc.**

Altura **183 cm.**
Amplada **150 cm.** | Fondària **340 cm.**
Pes **40 kg.**

escultor **Marià Portas "Kake"** (Esporles)
propietat **Ajuntament de Campos**
portadors **Esquitxafoc**
primer ball **Campos, 17 de maig del 2003**
sonadors **Batukada Terraraja**

N'Espireta

La figura representa la filla d'en Freu. Com a animal fantàstic és difícil definir la seva fisonomia, encara que tot indica que estigui inspirada en una escòrpora groga amb taques marrons i que, com el seu nom indica, podria haver nascut d'una espira de foc d'en Freu. La podem trobar a les festes infantils de Campos:

Quan ja tornava cap a nes port de Sa Ràpita he sentit una remor molt estranya. No sabia d'on me venia. Jo sentia que me cridaven. I quan m'he girat ha estat ella: n'Espireta. I m'ha dit: On vas amb tant de peix? I jo li he dit: Me'n vaig cap a Campos, que ja tenc es cocarroi als peus i tenc molta fam. Dinaré d'un bon plat de peix fresc acompanyat d'una platada de tumbet, si vols venir estàs més que convidada! Ella m'ha dit -Ves si puc venir, i després de dinar t'acompanyaré davant l'Ajuntament per ballar amb tots els nins i nines de Campos.

"Pregó de la festa dels caparrots" de Popeye, el mariner

FITXA TÈCNICA

material: Carcassa de **fibra de vidre,**

Altura **90 cm.**
Amplada **110 cm.** | Fondària **210 cm.**
Pes **12 kg.**

escultor **Manel Alba** (Mancor de la Vall)
propietat i portadors **Esquitxafoc**
primer ball **Campos, 14 d'agost del 2014**
sonadors **Batukada infantil "Els macolins"**

COSSIERS

Els personatges dansaires representen sis cossiers, la dama i el bovo, que surten a ballar el dia de Sant Julià i el dia de la Mare de Déu d'agost.

Els cossiers són una dansa popular d'una gran tradició històrica en què es representen diferents balls de figures representats per sis homes, els cossiers, i per un altre personatge anomenat "dama". En la majoria de casos també solen sortir a dansar acompanyats d'un dimoni que els envolta. L'Arxiduc Lluís Salvador a l'obra "Die Balearen" explica que als cossiers de Campos i Porreres, qui acompanyava al dimoni era un bufó anomenat "bovo".

La hipòtesis més acceptada sobre el seu origen és la que la concep com una cerimònia d'adoració i culte a les divinitats agràries per pregar per la fecundació de la terra i agrair les collites. Etimològicament, es creu que el mot cossier prové del mossàrab kossair ('que corre cerimonialment'). Aquesta dansa també està estretament relacionada amb les processons del Corpus. A Mallorca, la primera referència clara documentada dels cossiers la trobam al de l'any 1544 a Sóller.

Durant els segles XVI i XVIII hi havia diferents grups de cossiers a Palma i a la majoria de les poblacions de Mallorca. No obstant això, a principi del segle XIX molts van desaparèixer, conservant-se ininterrompudament només a Montuiri i a Algaida. L'any 1981 es recuperaren a Pollença i a Manacor, l'any 1991, a Alaró i l'any 2012, a Campos.

Cossiers de Campos

A falta d'imatges, dibuixos i documents detallats fidedignes d'uns possibles i antics cossiers de Campos, es va recórrer a la il·lusió, imaginació i presa mostra de cossiers actuals per crear-ne els nous. Els personatges dansaires representen sis cossiers, la dama i el bovo, que surten a ballar el dia de Sant Julià i el dia de la Mare de Déu d'agost.

Beu-te a glops les espines. Balla sobre la murtra del carrer. Comparteix la febre del ball: l'envit eròtic, l'espai de la carn pels camins de la dansa, la febre d'una mirada que puny, l'elegància d'un braç que s'aixeca, la màgia d'un gest que enamora. Balls de galanteig, danses que celebren les collites de la terra i el mar. "Per la bellesa dels balls -escriu Ramon Llull al Llibre de Contemplació en Déu- e dels mots e de les novelles raons que atroben e dels bons sons, veig que los joglars i els trobadors són escoltats".

"Les festes llunyanes" de Gabriel Janer Manilla

FITXA TÈCNICA

propietat i dansaires

Associació Campanera de Pinyol Vermell

primer ball

Campos, 9 de gener del 2012

balls: **"Mestre Joan", "Cossiers de Campos" de Joan Adrover, "Gentil Senyora", "Aquests de sa capa negra", "Strella do dia" i "Ball des capell"**

sonadors: **Flabiolers de Pinyol Vermell**

màscara del bovo

Marià Portas "Kake" (Esporles)

Els sis cossiers llueixen faldeta vermella en honor a la terra roja, la panxa roja, el call vermell o el pinyol vermell. Dos d'ells van cenyits amb faixa groga; dos la duen verda, i els altres dos, blava. Cada un llueix una capeta acabada en punta brodada de punt mallorquí amb una estampeta d'un sant representatiu de la vila (Sant Julià, Santa Basilissa, Sant Blai, Santa Coloma, Sant Joan de la Font Santa i la Mare de Déu de Fàtima). Altres complements són els mocadors, els bastons i els rams d'alfabaguera o romaní, segons l'estació de l'any.

La dama, faldilla i brusa estil d'antany i faixa vermella, capell i una filoa, element indispensable. Tots, sabates d'espart, cascavells, flors, miralls i cintes. Mentre que el bovo, que significa beneïtot o curt d'enteniment, creat a cavall de dimoni i bufó, i d'inspiració de siurell, duu picarols, siurellets penjats i una forca que l'utilitza per ballar contra la dama i fer por als assistents.

gegAnts

A Campos tenim quatre gegants: la parella de Gegants de Campos, composta per dos pagesos, Es vaquer i Sa collidora de tàperes i la parella de Gegants de l'Associació Societat i Costums, composta per dos personatges estimats, Madò Coloma i Es trinxeter.

Segons la creença popular, els gegants són éssers fabulosos d'estatura i força enormes. El seu origen com a figura festiva es remunta l'any 1424 amb la participació del gegant Goliat a la processó del Corpus de Barcelona. A Mallorca, la referència més remota és una parella de gegants a Sóller, també per la mateixa festivitat religiosa. Amb el pas del temps el seu sentit litúrgic va anar convertint-se en lúdic.

La majoria de gegants actuals de les Illes Balears neixen entre a finals del segle XX i a principis del segle XXI. És un moment de renaixença pel món geganter i actualment n'existeixen a prop d'un centenar repartits pels pobles i ciutats illenques. Representen pagesos, oficis artesans, personatges de rondalla, històrics i populars.

Gegants de Campos

! Inspirats en els homes i les dones que feinejaven a fora vila al segon quart del segle XX.

escultor

Xavier Jansana (Barcelona)

propietat

Ajuntament de Campos

portadors

Colla Gegantera de Campos

padrins

En Joan, es carboner de Mancor de la Vall i la sabatera d'Inca

primer ball

Campos, 7 d'octubre del 2006

ball "Per anar a festejar" de Guillem Vanrell

sonadors **Xeremiers de Campos**

Gegants Societat i Costums

! Inspirats en dos personatges populars de carn i ossos que visqueren i treballaren a Campos durant el segle XX.

escultor

Ramon Aumedes. Taller Sarandaca. (Barcelona)

propietat i portadors

Associació Societat i Costums

padrins

Rei en Jaume II i la Reina Esclaramunda de Foix,

del Consell de Mallorca

primer ball

Campos, 12 d'octubre de l'any 2006

ball "Sa joglaria des Trinxeter i Madò Coloma" de Guillem

Noguera

sonadors **Xeremiers de Pinyol Vermell**

Es Vaquer

El gegant representa l'ofici de les vaqueries de Campos, que durant el segle XX fou el municipi de Mallorca on més llet de vaca es produïa. Aquest fet dibuixà un panorama socio-econòmic únic en la història del poble.

Vàrem arribar a tenir unes cent vaques, encara que no totes se munyien. Fèiem uns mil litres de llet diaris. En Bernat, es meu

home, s'encuidava de sa maquinària i jo era sa madona de sa vaqueria juntament amb un missatge... Quan teníem tantes vaques tenia dos homes que m'ajudaven, un per donar es menjar i s'altre per rentar els braguers i ajudar-me dins sa bovera. Però tot es maneig el duia jo... Lo primer vàrem començar a munyir amb munyidores i treiem sa llet amb gerres... Jo m'aixecava a les quatre i mitja, feia es café amb llet amb els missatges i cap a sa bovera; munyia i llavors a preparar es dinar per sis o set.

"Conversa amb Antònia Julià Gari, madona de Son Lladó des Pubil" a "Dones de call vermell" de Miquela Rigo Vicens

FITXA TÈCNICA

material: Figura de **fibra de vidre, resina de polièster i fusta.**

↕ Altura **350 cm.**
↔ Amplada **120 cm.** | Fondària **78 cm.**
📦 Pes **45 kg.**

! Vestit amb uns calçons de roba de llista subjectats a la cintura amb un venci. La camisa és de quadrets, amb les mànigues arromangades. Al cap duu una boina, a una mà, una ferrada i a l'altra, un banquet de munyir.

Sa Collidora de Tàperes

La geganta representa el treball de collir tàperes que realitzaven gairebé totes les dones del poble que no tenien un ofici determinat. Una feina que suposava un notable esforç per l'hora, la postura i la calor, i que en el segle XX, fou el guany dels estius de moltes famílies campaneres.

Una bona campanera s'aixeca molt dematí quan ve es temps d'anar a collir es fruit de sa taparera. Quina vida sa vida hortolana, sa més dura i feixuga que hi ha. I és que diuen que és gros lo que hi guanyen i ben prest bon partit sol trobar. Ja ho veuràs tu, Margalida, que ben prest el trobaràs a nes bergant que tu somies. Sa bona hortolana ha de ser feineria i dematinera de molt més que es Sol i de sa figuera, i de sa taparera, ha de collir fruit si vol un vestit nou, ben nou!

"Una bona campanera" de Miquel Aguiló Forteza

FITXA TÈCNICA

material: Figura de **fibra de vidre, resina de polièster i fusta.**

↕ Altura **330 cm.**
↔ Amplada **105 cm.** | Fondària **81 cm.**
📦 Pes **40 kg.**

! Vesteix una falda retxada, una marinera de color i al cap, un capell de palmes folrat de tela. Uns manegots pels braços per evitar les picades de les tapareres i les cremades del Sol. Mocador al cap per la suor. Completa la vestimenta un canyom de collir tàperes on les hi dipositaven així com les anaven collint i quan era ple les buidaven dins un paner que du penjat per un braç.

Madò Coloma

La geganta representa a Coloma Abrinas Vidal, madò Coloma solera (Campos, 1887 - 1987). Cuinera d'ofici i vocació. Inspiradora del primer receptari de cuina mallorquina, l'any 1961.

Yo, Coloma Abrinas. A la gente les enseñan de letra, pero a mi me enseña nuestro Señor, porque no me han enseñado de leer

pero para la cocina me va muy bien, más que si supiera mucha letra, porque me invento muchos guisados y muy buenos. Cuando tenía 80 años y 4 meses hice una comida de primera comunión para 40 personas y unos pollos rellenos sin hueso con salsa iguales de los retratos o fotos que están en el libro. Es mi deseo que encuentren en él una buena ayuda de cocina y que todas sepáis hacer lo que he hecho yo, y, si hay alguna dificultad (por ejemplo para sacar los huesos a una gallina, las espinas de pescado, u otra cosa que no entienda bien de estas recetas), que venga y con facilidad se lo explicaré, Calle General Moscardó, núm 36.

"Cocina selecta mallorquina" de Coloma Abrinas Vidal

FITXA TÈCNICA

material: Figura de **fibra de vidre, resina de polièster i fusta.**

↕ Altura **373 cm.**
↔ Amplada **105 cm.** | Fondària **76 cm.**
📦 Pes **36 kg.**

! Vesteix com les dones nascudes a finals del segle XIX, amb reminiscències clares del vestit tradicional pagès. Falda i davantal de fibres naturals i l'anomenada marinera d'índiana, hereva del gipó, de màniga curta, tant a l'estiu com a l'hivern. L'origina un mocador senar, al cap un mocador de seda i com accessoris, una cullera de fusta, uns llevadors i el seu llibre "Cocina Selecta Mallorquina".

Es Trinxeter

El gegant representa a Guillem Bernat Gomila, l'amo en Guillem trinxeter (Sineu, 1914 - Campos, 1987). Campaner d'adopció, d'ofici trinxeter i d'afició, director i actor de teatre.

Amb els ulls astorats, endevinava el perfil de l'amo en Guillem, es Trinxeter. Aquell home bigotut, de front esbargit, nas aguilenc i ulls molt vius, curuculls d'una intel·ligència dinàmica i d'una mirada penetrant que no aconseguia amagar-se rere les abundoses celles. La gesticulació i la lluminositat del seu parlar embolcallat de certa aura misteriosa que captivava l'atenció feia de Guillem Bernat un home de cel obert, que sempre anava de verbes, i un autèntic magatzem d'anècdotes personals curioses. Era tot un bagul de vivències; en principi, un enamorat de la vida.

"Entre fogons i trinxets" d'Antoni Lladó Lladó

FITXA TÈCNICA

material: Figura de **fibra de vidre, resina de polièster i fusta.**

↕ Altura **383 cm.**
↔ Amplada **115 cm.** | Fondària **82 cm.**
📦 Pes **38 kg.**

! Vesteix com els homes de mitjans del segle XX, calçons de roba de llana, camisa blanca de cotó i un jac. Com elements que recorden la seva afeció teatral porta un elegant mocador i una gorra. L'element que recorda el seu ofici és un trinxet. També presenta una simpàtica cigarrera.

ÓSSOS

Aquestes carcasses representen un ós, l'animal estampat a l'escut oficial de Campos actual.

Els seus noms responen als sants patrons de la vila: Patronet -l'osset de Sant Julià-, Lissa -l'osseta Bassilissa-, Tera -l'osseta rapitera-, Ona -l'osseta Fatimona-, Blaió -l'osset de Sant Blai- i Fonteta -l'osseta de Sant Joan de la Font Santa-. La comparsa es compon d'aquestes sis carcasses portades per infants i acompanyades per un personatge adult amb màscara d'ós ressorgit de la rondalla En Joanet de l'Onso.

Sobre l'escut d'armes de la Vila de Campos, és cert que des temps immemorials ha emprat per distingir l'ós vermell, o obscur, dret tot natural en camp de plata. L'ós és un animal solitari, que s'allunya per instint dels llocs concorreguts dels homes, i es troba gustós en paratges que pertanyen a la naturalesa primitiva; té molt perspicaç el sentit de la vista, no obstant els seus ulls són molt petits respecte del volum del seu cos, i els del tacte i oïda: les orelles curtes, la pell gruixuda, el pèl aspre, i de tan excel·lent olfacte, que gairebé no l'igualava cap animal. Si se l'agafa jove és susceptible d'educació, li agrada la melodia de la música, i balla al so dels instruments.

Traducció: "Història de Campos" de Francesc Talladas, historiador

FITXA TÈCNICA

material: Sis carcasses i màscara, de **resina i fibra de vidre**.

Altura **50 cm.**

Amplada **45 cm.** | Fondària **130 cm.**

Pes entre **4,2 kg i 5,7 kg.**

escultor

Marià Portas "Kake" (Esporles)

propietat i portadors

Associació Campanera de Pinyol Vermell

primer ball

Campos, 3 de febrer del 2012.

sonadors

Dolçainers de Pinyol Vermell.

balls

"Medieval", "Cavallets de Campos" de Joan Frontera Luna, "Dansa dels óssos de Campos" de Guillem Noguera, "Ball de l'ós", "Sant Joan Pelós" i "Sa marxa d'en Joanet" de Joan Adrover.

noms

Patronet osset de Sant Julià

Lissa osseta Bassilissa

Tera osseta rapitera

Ona osseta Fatimona

Blaió osset de Sant Blai

Fonteta osseta de Sant Joan de la Font Santa

dimonis

Amb arrels en les manifestacions teatrals medievals, els dimonis formen part dels anomenats balls parlats. La primera data registrada d'una representació de dimonis a mode d'entremès és l'any 1150 al banquet de noces reial de Berenguer IV amb Peronella d'Aragó. També a les processons del Corpus s'oferia una representació que evocava un combat entre àngels i dimonis.

Però la figura del dimoni sempre ha anat molt lligada amb el foc de l'infern. Quan la humanitat va descobrir aquest element, també va descobrir la seva funció festiva per a la comunitat que es reunia al seu voltant a mode de foguerons. Vora aquests foguerons hi solem trobar la figura del Dimoni, tan arrelada a la cultura mediterrània, que al mateix temps que ens assusta també ens sedueix... i que és present a les rondalles, danses, gloses, cançons, refranys i dites.

Dins la cultura popular sempre hi ha hagut dimonis: per Sant Antoni, amb els cossiers... però no fou fins als anys 70 quan aparegueren les colles de dimonis de nova creació. Aquests grups també s'aproparen a la cultura dels correfocs com un joc entre el dimoni, el foc i el públic. Al nostre arxipèlag, els esbarts de dimonis es començaren a crear a finals dels anys 80, i a Campos, concretament l'any 2000, en sorgí l'Esbart de Dimonis del Centre Cultural.

Esbart de dimonis del Centre Cultural

Un dimoniarro com una torre de molí de vent, amb unes banyes com espigons d'arada amb un caparrot com una bota congrenyada, amb una coa que li donava set voltes per tot es cos, amb una pinyota que li tombava davant sa boca com un sac de nou barcelles. Estava assegut a un trono de foc...

"En Pere Catorze" de Mn. Antoni Maria Alcover

FITXA TÈCNICA

Tres capgrossos i vint-i-dues màscares de fibra de vidre i banyes ovines naturals.

escultor **Marià Portas "Kake"** (Esporles)
propietat i portadors

Esbart de Dimonis del Centre Cultural de Campos
primera sortida **Campos, 20 de gener del 2002**

Aquest esbart de dimonis està format per unes figures que entronquen la tradició més primitiva de la cultura mallorquina amb l'expressió artística de l'escultor i el tarannà actual de la societat. Actualment, sumen vint-i-cinc dimonis de diferents formes i mides, el nom dels quals obeeix a l'expressió de la cara inspirada en els set pecats originals. Són dimonis de cercavila, tot i que també han participat en correfocs i altres espectacles pirotècnics, vestits amb unes granotes dels colors del foc i carregats de picarols.

El pecats de l'esbart

LUXÚRIA

Na **BESOS** és una diablesa que sempre està en posició de fer una besada amb els sucosos llavis vermells que la caracteritzen. Com a conseqüència de la vida terrenal que va dur, fou condemnada eternament a fer besades a qui es trobava.

GOLA

En **FAM** és un dimoni caracteritzat per l'ànsia de menjar de tot i molt. Na **LLENGUA** és una diablesa amb una extensa llengua vermella que no li cap dins la boca i la dur per defora. Va ser tan xafardera que fou condemnada a llepar a tothom que trobava per enmig.

AVARÍCIA

Es **VELLET** és el dimoni més vell de l'esbart, és geperut i quasi no pot caminar ni aguantar-se dret. Avar i egoista, va morir molt vell, però ja se sap... mala herba mai no mor. En **CASO** és un professional de la corrupció, mai no es conforma amb el que té i vol tenir allò que és de l'altre. És molt egoista.

PERESA

En **NEGRE** és un dimoni de color, orgullós i malcriat. Mai no va fer feina, només volia viure la vida perquè segons la seva opinió només fan feina els beneïts.

IRA

N' **AFUAT** és un dimoni que va a la seva sense mirar els altres. La seva ràbia és de tal magnitud que la s'ha d'espessar fent còmplices els altres del seu mal humor. N' **UNICELLA** és un dimoni caracteritzat per tenir una única cella: sempre pensa alguna cosa, res de bo, és la maquinació personificada i un pocavergonya.

ENVEJA

Na **BANYES PETITES** és una diablesa de color amb les banyes molt petites, a causa de la seva dolentia no es meresquà unes banyes grosses. Els seus pecats són l'enveja i

l'egocentrisme. Na **MIRAPRIM** és una diablesa miraculosa, desconfiada, maniàtica, formosa i envejosa.

SUPÈRBIA

En **MAKARRA** és el dimoni amb les banyes horitzontals. Simbolitza la histèria i l'orgull. És un malcriat i un covard, un gallet que a la més mínima es converteix en un pollet. En **VERTIKAL** és un dimoni vermell, caracteritzat pel fet que ho volia saber tot. És inoportú, maniàtic, superb i prepotent.

Dimoni gros

Representa el diable per excel·lència, la suma de tots els pecats, el líder de tots els dimonis. Està descontent amb el resultat de l'esbart que lidera, perquè considera que els dimonis haurien de ser més dolents i mai perdedors. Destaquen les dues banyes, les orelles, les celles i el nas. Està considerat com el dimoni més alt de les Illes Balears.

Altura **136 cm + xancles 350 cm**
Amplada **65 cm** | Fondària **92 cm**
Pes **7'3 kg**

Dimoni ros

És un dels capitans del dimoni gros. És un capgròs amb barbó i pèl ros, grans orelles, celles ben poblades i dues entorcillades banyes naturals.

Altura **102 cm**
Amplada **55 cm** | Fondària **57 cm**
Pes **5'7 kg**

Dimoni kukarell

És l'altre capità del dimoni gros. És un capgròs similar a l'anterior però d'expressions totalment distintes: pèl, patilles i celles obscures, orelles en punta i grans banyes d'animal.

Altura **95 cm**
Amplada **48 cm** | Fondària **42 cm**
Pes **6'9 kg**

caparrots

Caparrots, nans, capgrossos, capets, cabuts, cabeçuts... molts noms, segons la parla de cada indret, per a denominar un element festiu poc conegut. De fet, les referències documentals encara ara no ens permeten de seguir-ne l'evolució dins la festa, ja que a diferència d'altres indrets del mediterrani, a Mallorca, la tradició dels "caparrots", com elements integrants de les festes populars dels pobles, no es produeix fins passada la primera meitat del segle XX.

Materialment, un caparrot és una pròtesi en forma de cap, generalment humà o zoomorf, que es col·loca damunt les espatlles del portador i fa l'efecte d'un personatge estrafet, amb el cap desmesurat. És una evidència que aquestes imatges conformen unes figures antagòniques a la dels gegants.

A Campos, la col·lecció dels deu caparrots de l'Ajuntament és de l'imaginari més estimat del poble, ja que per la seva antiguitat, han passat de generació en generació amb el so de les xeremies i la recollida de les tradicionals corregudes de joies i pollastres.

Apareixen documentats per primera vegada al programa de festes de la Mare de Déu d'agost de l'any 1962. Són l'emblema de l'inici de les festes, sortint amb les xeremies per anar a recollir les tradicionals "joies". Però és a l'any 1986 quan s'inicia un període d'absència de 13 anys d'aquestes figures. És al 1999 quan, després d'una acurada restauració, es tornen a recuperar els caparrots i s'aprofita per ampliar la col·lecció amb dos nous caparrots que representen una parella reial. A partir dels 2000 els deu caparrots, any rere any agafen més presència, arribant a participar fins i tot en qualche edició de la Fira d'octubre. L'any 2016 passen a ser els icones de les banderes de les festes amb el lema "Campos en festa" i l'any 2019 els mateixos caparrots celebren la seva primera pròpia festa infantil.

Fiestas de La Mare de Déu d'agost. Campos del Puerto, 1962. Actos cívics. Martes, día 14 a las 18: Inicio de las tradicionales fiestas, con disparo de cohetes y morteretes, salida de las típicas "xirimias" acompañados de los cabezudos y recogida de las tradicionales "joies".

Programa de festes, 1962 de l'Ajuntament de Campos.

FITXA TÈCNICA

material: pròtesis de **cartró pedra**.

📦 Entre **1'200 kg** i **2'400 kg**.

propietat
Ajuntament de Campos
 portadors
Grup de voluntaris
 primer ball documentat
Campos, 14 d'agost de l'any 1962
 ball "**Per tocar caminant**"
 sonadors **Xeremiers de Campos**

! Els vuit caparrots antics vesteixen calçons i camisa retxada mallorquina. El rei i la reina, túniques llargues de fantasia clàssica.

Caparrots de corona

Representant una parella reial de l'Edat Mitjana, el **REI**, de cabells i barba castanys, amb un coll de vestit vermell, mentre que la **REINA**, també de rinxols pèlrojos s'abilla amb una toca de color blau cel i un collaret amb una joia del mateix color. Ambdós porten una corona d'inspiració oriental ornamentada amb diferents pedres precioses. Dels antics, els dos personatges amb corona són el **REI VELL**, de barba blanca, d'ulls clars i coronat amb una corona baixa oriental i es **MORET**, de faccions exòtiques que llueix un turbant reial groc i turquesa clapejat de fantasia morisca.

Caparrots d'historieta

En **PINOTXO**, un personatge creat l'any 1881 per l'italià Carlo Collodi. De faccions infantils i rialleres, té unes orelles i un nas de grans dimensions i llueix un capellet bavar turquesa cordat amb una ploma groga. El **CAPITÀ PIRATA**, d'ulls verds i bigotis hongaresos castanys. Porta un pedaç a l'ull esquerre i un elegant bicorni verd amb una calavera estampada. En **POPEYE**, el mariner, personatge fou creat l'any 1929 per l'historietista americà Elzie Crisler Segar. Vesteix una gorra de plat marinera i de la pronunciada boca en sorgeix una pipa amb broquet.

Caparrots de pèl, banya i ploma

El **PORQUET** representa una cria de porc blanc anglès mudada amb un casquet mariner verd de pompó vermell. Antropomòrficament, pot respondre a un dels tres germans porquets de la tradicional faula del segle XIX. L'**ÀNNERA**, animal antropomòrfic de ploma groga apareix abillada amb una gorra de colors vius amb visera. El **DIMONI**, amb banyes de flamarada, dos claus sortits vampírics, bigotet mosqueter i perilla morena, duu una granera de canya i palma per córrer darrere els nins que li estirin la coa vermella.

IMAGINARI

INVENTARI D'ICONES, CARCASSES
I FIGURES FESTIVES DE CAMPOS

